

дуже щирі, від яких струменіє животворне тепло любові та ніжності: «Високоповажаному і Дорогому Пану Товаришови Михайлови Коцюбинському зі словами сердечної прихильності пересилає автор»; «З весною прийміть мою «Осінь»; «Високоповажаному і Дорогому Товаришови Михайлови Коцюбинському на спомин нашої стрічи в Кракові передаю отсю книжку дрібоньких малюнків».

Отже, попри кордонні перепони, що розділяли Україну, цензурні утиски, усілякі обмеження й заборони української мови, дружба та творча співпраця двох визначних митців українського художнього слова – Б. Лепкого і М. Коцюбинського – була народжена відчуттям належності до великої соборницької та єдинокровної нації, спільним прагненням об'єднання розмежованих українських земель і слугувала створенню духовно-культурного простору та підґрунтя, на якому зросло загальноукраїнське відродження.

Література:

1. Коцюбинський М. Твори в 7 томах. Т.6. Листи / М. Коцюбинський. – Київ: Наукова думка, 1975. – 311 с.
2. Лепкий Б. Коцюбинський у Кракові. // Спогади про Михайла Коцюбинського / Б. Лепкий. – К., 1989. – 279 с.
3. Листи до Михайла Коцюбинського. У чотирьох томах. Т. 1. – Київ, 2002. – 367 с.
4. Листи до Михайла Коцюбинського. У чотирьох томах. Т. 3. – Ніжин, 2002. – 480 с.

УДК 82-1

Наталія Зубик

Б. Лепкий і П. Карманський: порівняння версифікаційних систем (1900-1913рр.)

У статті здійснено порівняльний аналіз поетичних творів Б.Лепкого та П.Карманського, написаних у 1900-1913рр. Дослідження проведено у зрізі метрики, ритміки, строфіки та римування. У творчості поетів означеного періоду значно переважають вірші, укладені силабо-тонікою. Улюбленим метром авторів був ямб.

Основні розміри – Я4, Я5 та Ярз. На строфічному рівні превалюють катрени та п'ятивірші, із твердих строф – сонети.

Поезії «Журавлі» Б.Лепкого та «Сніть, Герої, спить!» П.Карманського перегукуються між собою не тільки тематично, а й на ритмомелодичному рівні. Тому можна говорити про взаємовплив поетичних форм в авторів. Однак відзначаємо й відчутний індивідуальний стиль митців, що простежується через використання різнорозмірних форм, різнометричних структур, схем римування.

Ключові слова: Б.Лепкий, П.Карманський, поезія, віршування, метрика, ритміка, римування, строфіка.

Natalia Zubyk B.Lepky and P.Karmansky: comparasion of versification systems (1900-1913)

In the article a comparative analysis of the poetic works of B. Lepky and P. Karmansky, written in 1900-1913, was carried out. The study was conducted in terms of metrics, rhythms, stanza and rhyming. In the works of poets of this period poems made by syllabo-tonic system of versification are much more prevalent. The favorite meter of the authors was the iambic. The main dimensions are YA4, YA5 and Ya of various sizes. On strophic level such stanzas as quatrains, five-line stanza and from solid stanzas – sonnets are mainly used.

Poetry "The cranes" by B.Lepky and "Sleep, Heroes, sleep!" by P.Karmansky are intermingled not only thematically, but also at the rhythm-melodic level. Therefore, we can talk about the mutual influence of poetic forms of the authors. However, we note a tangible individual style of artists, which is retraced through the use of multi-dimensional forms, differentmetric structures, schemes of rhyming.

Keywords: B. Lepky, P.Karmansky, poem, versification, metrics, rhythmic, stanza, rhyming.

Проникнення нових літературно-мистецьких течій у галицьке художнє середовище початку ХХ століття спричинилося до появи літературного угруповання «Молода Муза», яке утворилося за аналогією до таких європейських груп: «Молода Франція», «Молода Бельгія», «Молода Німеччина», «Молода Польща». Створення на західноукраїнських землях угруповання, базованого на засадах модернізму, пов'язане з виданням 1906 р. журналу «Світ», редакційну колегію якого очолив П. Карманський. З

часописом і поєднують виникнення «Молодої Музи», офіційно створеної у Львові 1907р., до якої увійшли П. Карманський, В. Пачовський, С. Чарнецький, С. Твердохліб, О. Луцький, В. Бирчак, М. Яцків та Б. Лепкий. Власне, деякі дослідники авторство назви угруповання приписують саме Лепкому. Беззаперечним є факт, що естетичний вплив на молодих митців ішов переважно через краківське літературне оточення, де в цей час навчався й жив поет.

Богдан Лепкий і Петро Карманський відомі в українській літературі як талановиті письменники, символісти-молодомузівці, одні з найяскравіших представників львівського мистецького угруповання, автори цікаві для сучасних літературознавців.

До питання версифікації Б.Лепкого частково зверталися М.Євшан, В.Сімович, Є.-Ю.Пеленський, О.Камінчук, М.Климишин. Системний аналіз віршованої форми митця подав Р.Пазюк у дослідженні «Поетика віршованих творів Богдана Лепкого» (2016).

У вітчизняному літературознавстві поезії П.Карманського проаналізовано в працях П.Ляшкевича та Л.Голомб, однак віршування автора ще не було предметом спеціального розгляду. У низці досліджень ми охарактеризували віршовані форми автора 1890-1930 рр. [1,4,6,7,8].

Варто зазначити, що свого часу саме Б.Лепкий в антології української поезії «Струни» (1922р.) одним з перших здійснив аналіз творів П.Карманського, звернувши увагу на особливості віршування: «... велику вагу прикладає до мови і до форми своїх віршів. Впровадив чимало нових поетичних висловів, збагатив поезію новими ритмами і римами, вніс також свою власну настроєвість» [32, с.201-202].

У статті ставимо за **мету** шляхом порівняльного аналізу розглянути поетичні форми, до яких вдавалися Б.Лепкий і П.Карманський, адже це питання досі не було об'єктом спеціального зіставлення. Таке дослідження уможливило визначення спільного та відмінного у віршуванні двох

молодомузівців, сприяє розумінню поезики віршованих творів цього періоду загалом.

Поетична творчість митців розпочалася у 90-х рр. XIX століття. Перші вірші Б.Лепкого датуються ще 1891р. (твори «Ідилія» та «Село»), а П.Карманський постає перед тодішнім читачем аж у 1899р. зі збіркою «З теки самоубийця». Про взаємовплив між поетами можемо говорити тільки від початку діяльності «Молодої Музи» і тогочасних львівських часописів, навколо яких гуртувалася літературна молодь. Тому до нашого дослідження залучаємо віршовий матеріал 1990-1913 років, найбільш релевантний для проведення зіставно-порівняльного аналізу. У праці Р.Пазюка про поезику Б.Лепкого цей відрізок діяльності митця визначено як краківський період творчості.

Примітно, що в означений відрізок часу поети написали приблизно однакову кількість творів: 235 Б.Лепкий і 261 П.Карманський. Однак потрібно зважати й на те, що якісний склад напрацювань авторів дещо різниться. Результатом роботи Б.Лепкого на поетичній ниві стали 9 збірок віршів («Стрічки» (1901), «Листки падають», «Осінь» (1902), «На чужині» (1904), «З глибин душі» (1905), «Над рікою» (1905), «Поезіє, розрадо одинока» (1908), «Для ідеї» (1911), «З-над моря» (1913).

П.Карманський в означений період видав усього 3 книги: 57 поезій фіксуємо у збірці «Ой люлі, смутку» (1906), 32 – у книзі «Блудні огні» (1906) і 111 – у виданні «Пливе по морю тьми» (1908). 61 новий твір автора знаходимо в тогочасних періодичних виданнях: 35 – у «Літературно-науковому віснику» (1902р. – 4 вірші, 1903р. – 2, 1906р. – 1, 1909р. – 28); у «Рускій хаті» – 12, у «Руслані» – 5, у газеті «Будучність» – 9.

Зважаючи на певну різницю в кількості написаних поетами творів, оперуватимемо процентними даними. Задля більшого увиразнення зіставлятимемо якісні та кількісні показники у зрізі метрики, ритміки, строфіки та римування.

Метрика і ритміка. Українська поезія 90-х рр. XIX ст. – початку XX століття розвивалася в річищі трьох систем

віршування: силабіки, силабо-тоніки, тоніки. Твори Б.Лепкого та П.Карманського, написані впродовж 1900-1913рр., витримані в річищі силабічної та силабо-тонічної систем віршування. Варто зауважити, що Б.Лепкий у двох віршах звернувся до дольника. Поезія «Чого ж те море...» побудована на чергуванні 11- та 7-складових силабічних рядків. Ритм 11-складовика урізноманітнено дактилічними римами. Також у Б.Лепкого зафіксовано логедичну конструкцію з упорядкованим чергуванням різнорозмірних силабічних версів за схемою 6686.

Незначна кількість віршованих творів представляє силабічну систему віршування в Б.Лепкого (5%) та П.Карманського (3%). В обох молодомузівців фіксуємо 10-складовики та врегульовані 14-складовики зі схемою 8,6,8,6. Такі 14-складовики є імітацією коломийки. Відмінність в авторів між даними формами полягає в тому, що такі вірші в П.Карманського відзначаються високим процентом хореїзації – 90% (на відміну від Б.Лепкого, де фіксується 30-50%). Це засвідчує тяжіння автора до силабо-тоніки.

Лише у творчості Б.Лепкого означеного періоду наявні 11-складовики та силабічні логеди. Натомість у П.Карманського фіксуємо монорозмірний 14-складовик зі схемою побудови 8+6.

У загальній картині метрики цього періоду в українській літературі превалювала силабо-тоніка – 88 %; у Б.Лепкого – 94 % разом з силабо-тонічними ПК, у П.Карманського – 95%. Серед силабо-тонічних творів обох поетів переважають структури з двоскладовими метрами – по 78% від усіх силабо-тонічних творів. Частка ямбічних поезій у Б.Лепкого від усіх двоскладових віршів – 58%, у П.Карманського – 67%. Автори використали такі ямбічні розміри: ЯЗ (у Б.Лепкого – 9,5% ямбічних поезій; у П.Карманського – 2%); Я4 (11% і 31%); Я5 (37,2 % і 35 %) і Ярз (42,3% і 10%).

Варто зазначити, що П.Карманський урізноманітнив поезії монорозмірними віршованими формами: ЯЗц.н.1 (1

твір), Ябц. (22%), Ябц.н.1 (3 твори). Прикладів таких ритмічних схем у Б.Лепкого не знайдено.

Охарактеризуємо ритміку ямбічних структур. Усереднена схема акцентуації стоп ЯЗ Б.Лепкого й П.Карманського виглядає по-різному:

I	II	III
96/92	68/90	100

У тристоповому ямбі сильною є перша стопа, слабшою – друга. Різниця між наголошеністю цих стоп, за М. Гаспаровим [5], відображає діапазон ритмічних варіацій. У Лепкових трискладовиках ця різниця велика – 28 %, у Карманського – всього 8 %. Такий малий усереднений діапазон ритмічних варіацій у П.Карманського пояснюємо впливом на митця його вчителя й зразка для наслідування І.Франка, у трискладовиках якого, за визначенням Б.Бунчука, спостерігаємо «своєрідну «боротьбу» двох ритмічних варіацій»[2, с.148].

Продуктивним ритмом у поезіях молодомузівців був Я4 (у Б.Лепкого – 11% від усіх ямбічних творів, у П.Карманського – 31%). За М. Гаспаровим, форми Я4 поділено на два види: без альтернуючого ритму, або «архаїчні» (I стопа сильніша, ніж II), та з альтернуючим ритмом, або «традиційні» (II стопа сильніша, ніж I). Згідно з дослідженнями Р.Пазюка, майже усім чотиристоповикам Б.Лепкого притаманний «традиційний» ритм, і тільки у вірші «Великий виджу тихий сад» зафіксовано рівнонаголошеність I та II стоп («архаїчний ритм»). Зате форми Я4 в П.Карманського мають дещо інший відсотковий поділ: альтернуючий ритм засвідчено в 59% чотиристоповиків, «архаїчний» характерний 26%.

У версах П.Карманського, укладених Я4, спостерігаємо тенденцію до повнонаголошеності –70%.

Серед творів цього періоду засвідчено 9 поезій, укладених чотиристоповим ямбом з постійною цезурою на другій стопі й нарощеним на один склад першим піввіршем (Я4ц.н.1, 15,5% від Я4, 5% від усіх ямбів).

Одним із найбільш уживаних метрів Б.Лепкого та П.Карманського у 1900-1913рр. стає Я5. Його частка становить 37,2% та 35%.

Дослідження К.Тарановського та М.Гаспарова показали, що у російському 5-стоповому ямбі метрично сильними є I, III та V стопи, що спричинює виникнення альтернуючого ритму. При появі цезури, непостійної за характером, а особливо за місцем розташування, у п'ятистоповику стають можливими відхилення: з'являється висхідний («французький») ритм, при якому II стопа дорівнює сильній I або й сильніша від неї, і спадний («англійський» або «німецький») ритм, при якому II стопа дорівнює сильній III або й сильніша від неї. У Б.Лепкого фіксуємо віршовані твори як із висхідним, так і зі спадним ритмом. Р.Пазюк відзначає: «Найсильнішою стопою є II, яка випереджає I та III» [36, с. 8]. У П.Карманського з-поміж поезій, укладених Я5, значно переважають верси з висхідним ритмом (80%). На відміну від віршів Б.Лепкого, у якого не засвідчено п'ятистоповика з альтернуючим ритмом, у Карманського фіксуємо таких 13 творів (20% від Я5). Верс, укладений Я5, відзначається посиленням наголошуваності I та II стоп та послабленням відповідно III та IV. Власне, Н.Костенко помітила схожі особливості ритму в Я5 І.Франка: «Найбільш типова для поета 5-стопника з акцентним посиленням першої половини рядка (I і особливо II) і послабленням другої його половини (не лише IV, а й III стоп)» [30, с.169].

Можемо припустити, що в певних аспектах кращі Франкові твори формували ритмічне чуття Б.Лепкого та П.Карманського. З цієї точки зору пояснюємо продуктивність Я5 у творчості поетів і навіть особливості його ритму.

У віршованих творах П.Карманського означеного періоду наявний Я6ц. (22% від ямбів). Превалюють шестистоповики «симетричної» форми з переважанням чоловічої цезури, II стопа менше наголошена, ніж III (93% від Я6ц.). Серед творів цього періоду фіксуємо 3 поезії, складені шестистоповим ямбом з постійною цезурою на третій стопі й

нарощеним на один склад першим піввіршем (Ябц.н.1, 7% від Ябц.).

Цікаво порівняти ямбічні різностоповики двох поетів. Б.Лепкий найчастіше (42,3%) звертається до різностопового ямба (здебільшого – впорядкованого). За словами М. Гаспарова, у різностопових віршах зазвичай більш довгі рядки займають перше місце у строфі, а короткі йдуть за ними. Така будова притаманна більшості різностопових ямбів Б.Лепкого, хоча засвідчено одиничні приклади Я223223, Я3343, Я5462. У решті різностоповиків здебільшого поєднуються 3- та 4-стові рядки з такими схемами: Я4343, Я4433, Я4444442, Я4242, Я333331, Я33336, Я55552, Я5251, Я3232.

Різномірні форми характерні для 18 віршів П.Карманського (10% від кількості усіх ямбів). З них 10 – врегульовані різностоповики (55,5% від усіх ямбових різностоповиків) з такими розмірами: Я4343 (3 поезії - 17% від усіх ямбових різностоповиків); Я4 ц.н.1, 3, 4ц.н.1, 3 (2 вірші – 11% від усіх ямбових різностоповиків); Я43433 (1 поезія – 5% від різностоповиків); Я44442 (3 вірші – 17% від різностоповиків). Цікавою, на наш погляд, є поезія «Vogrei moig...»(5% від різностоповиків). Перші чотири строфи мають розмір Я4442, однак п'ята укладена Я4. Неврегульовані різностоповики фіксуємо у 8 творах (44,5% від усіх ямбових різностоповиків) з такими розмірами: Я1-4, Я2-5, Ябц.-4, Я2-4, Я2-3.

Хореїчні форми в Б.Лепкого за частотністю вживання посідають друге місце (19,8% від усіх силабо-тонічних розмірів), хоч усе-таки суттєво поступаються ямба. Зате в П.Карманського тільки 6 поезій позначено цим ритмом (2,5%).

У чотирьох віршах Б.Лепкого засвідчено Х3 з висхідним ритмом (II стопа сильніша, ніж I).

Х4 зафіксовано в обох авторів, хоча в кількісному складі П.Карманський з представленими 3 поезіями значно поступається Б.Лепкому, у якого засвідчено 53,4% творів, уладених цим метром. Цим віршам притаманний

«традиційний» ритм (II стопа сильніша, ніж I) та досить високий відсоток повнонаголошених версів – 39. Зате чотиристоповик у Лепкого дуже близький до «архаїзованого» ритму. Частка повнонаголошених рядків менша, ніж у Карманського, – 19,3%.

Акцентуаційний малюнок творів з формою Х4 Б.Лепкого та П.Карманського такий:

I	II	III	IV
47,2/62	95,5/100	58/70	100

У чотиристоповому хорей авторів проступає Франковий стиль. Н. Костенко стверджує: „У 4-стопному хорей І. Франка запановує двочленний альтернуючий ритм з сильними II і IV та слабкими I і III стопами, з деякою перевагою III стопа над I, завдяки чому відбувається зміна пісенного етносу, що неподільно панував у хорейчному вірші багатьох поетів попереднього періоду, на етнос говірного і декламаційного вірша...” [30, с. 175].

На відміну від П.Карманського, Б.Лепкий в означений період використовує п'ятистоповик (13,5% хорейчних віршів).

Обоє авторів використовували Хрз (31,4% в Б.Лепкого та всього 3 вірші в П.Карманського). Спільними є схема Х4343. У творах Б.Лепкого засвідчено Х43433, Х443443, Х3343, Х4442, Х4242. Зате в П.Карманського знайдено поезію «Стих III», якій властивий розмір Х4444224.

Серед метрів аналізованого періоду фіксуємо всі види трискладовиків – амфібрахій, анапест і дактиль. Останній найменш продуктивний (1,28% у Б.Лепкого, 2% у П.Карманського). Б.Лепкий звернувся до Д3 тільки в одному вірші «Мрії та дійсність», який відзначається чітким ритмом без позасхемних наголосів. Монорозмірна форма, представлена Д4, характерна для трьох віршів П.Карманського: «Хто мене кличе», «Туга», «І. Українська баляда». Усереднений процент рядків з атонаціями – 10. Поезія «Мури предвічні» укладена нерегульованим різностоповиком Д 2-4. У Б.Лепкого зафіксовано такі

одиночні схеми врегульованих дактилічних різностоповиків: ДЗЗЗ2, ДЗ2З2.

У Б.Лепкого анапест став одним з найпродуктивніших з-поміж інших трискладових метрів (10%). Це Ан 2, Ан 3, Ан рз (Ан 3233, Ан 223223).

У 10 поезіях П.Карманського засвідчено анапест (4% від усіх силабо-тонічних творів). Цей метр представлений врегульованим різностоповиком Ан 4343. За такою схемою укладено поезії «Як розгорнеш колись книгу твого життя...» і «Як побачиш сліпця...». Цікаві твори ще й тим, що метрично й строфічно вони перегукуються з віршем «Як почувеш вночі із свого вікна» І.Франка із збірки «Зів'яле листя». У Б.Лепкого в циклі «Весною» фіксуємо схожу за віршуванням поезію «Час рікою пливе...». Розмір вірша – Ан 223223 – зумовлений поділом на два рядки 1-2 і 4-5 версів. Наведемо приклади подібних форм у трьох поетів:

П.Карманський:

Як розгорнеш колись книгу твого життя
І згадаєш нещасного друга,
Може в серці твоїм від'живе співчуття
І воскресне приморена туга [25, с. 24].

Як побачиш сліпця, що край шляху пристав
І тривожно шукає дороги,
Приступи, розпитай і на путь його справ,
Роз'ясни йому хвилі тривоги [25, с. 27].

І. Франко:

Як почувеш вночі край свого вікна,
Що хтось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко! [40, т. 2, с. 151].

Б.Лепкий:

Час рікою пливе...
Я побачив тебе
На проході в міськiм огороді.

І дивився, дивив,
 Довго очі трудив,
 Бо пізнати чомусь було годі [33, с.104].

Варто наголосити, що поезія Каменяра написана раніше – у 90х рр. XIX ст. Бачимо, що й тематичне тло текстів перегукується. Ці приклади є ще одним аргументом, який доводить той факт, що молодомузівці наслідували тогочасних відомих поетів, зокрема І.Франка як еталона письменства на західноукраїнських землях.

Амфібрахічні твори у Б.Лепкого та П.Карманського також різняться щодо кількості (7,4% у Б.Лепкого і 13% у П.Карманського). Монометричні амфібрахії в Б.Лепкого та П.Карманського – це Амф 2 (поезія П.Карманського «Навіщо сі думи»), Амф 3 (46,7% від усіх Амф у Б.Лепкого, 7% у П.Карманського) та Амф 4 (21,2% у Б.Лепкого, 64% у П.Карманського).

Поєднання різностопових амфібрахічних рядків характерне для 32,1% віршів Б.Лепкого та 26% П.Карманського, у творах якого засвідчено врегульований різностоповик Амф4343 (23% від усіх амфібрахіїв) та нерегульований Амф 442442 (поезія «Стих II»).

Метрико-ритмічна картина творчості Б.Лепкого означеного періоду вирізняється різнометричними структурами: Д 3 Ан3223 («Цить! То не хвиля шумить»), Амф 43 Ан 43 («До народної пісні»); силабо-тонічні логаети (3,1%): Амф 2222 Ан 3 («Бувайте здорові!»), Ан 3Амф 1 Ан 3 Амф 1 («Розливайтесь, солодкі вина»), Х6 Ан3 («Плач рідної мови»). Також цікаву будову має вірш «Жаль», де в кожній строфі почергово змінюються короткі 1-,2-,3-іктові, ямбічні та хореїчні рядки (ХЗ Я1,2,2 ХЗ):

Як мені вас жаль,	Гадки дрімучі,
Як жаль,	Як падучі
Листи летючі	Роси в море фаль
В бурі-тучі,	[33, с.79].
У незнану даль.	
Як мені вас жаль,	
Як жаль,	

У поезії «Спросоння» засвідчено ЯЗ (2 катрени) та Я4З4З (3 катрени), що утворює поліметричну конструкцію.

Метрична палітра силабо-тонічних творів П.Карманського аналізованого періоду вирізняється наявністю врегульованої різнометричної структури Я4444 Д2 («Тепер буйний бодак росте...»). Три поезії мають поліметричну будову (1% від усіх віршів). У цих віршах фіксуємо поєднання силабічної та силабо-тонічної систем віршування. Твір «Ох жити!» складається з 2 частин: перша частина – це 4 рядки Я5 з висхідним ритмом, друга – 11 рядковий 10-складовик. Вірш «Емігранти» складається ніби з декількох самостійних поезій. Ця поліметрична конструкція має 6 частин. I – 25 рядків Я4 з «традиційним» ритмом; II – 17 рядків 10-складовика зі схемою побудови 5+5; III – 6-рядковий Я4 з «традиційним ритмом»; IV – 10-рядковий 10-складовик зі схемою побудови 5+5; V – різностоповик Я444444442; VI – тривірш Я4. Поема «Над морем» є тричастинною: I – це 9-складовик зі схемою побудови 5+4, 16 рядків; II – 39 рядків, 10-складовик зі схемою 5+5; III – Я4ц.н.1, 29 рядків.

У газеті «Руслан» за 1906 рік у циклі поезії «Із Кольосою Флявія» знаходимо поезії з логоедичною будовою (1% від усіх поезій). Це такі твори: «Громами збив ся...», «Путнику, бачиш...», «Стогне земляця». Наведемо першу строфу останнього з них:

<i>Стогне земляця і чути зойк;</i>	10010 0101
<i>нині ще жертва ступає в скон;</i>	10010 0101
<i>радощі чуєш, предсмертний йойк,</i>	10010 0101
<i>хіхот опалих бридких жінок</i>	10010 0101
<i>Хай пропадає! [37].</i>	10010

З-поміж творів аналізованого періоду виділяється відома поезія Б.Лепкого «Журавлі» (1910), якій судилося стати негласним гімном Січового Стрілецтва, У П.Карманського знаходимо схожий за тематикою й ритмомелодикою твір «Спіть, Герої, спіть!» (Колискова), який

завершує патріотичну збірку «За честь і волю». Усупереч тому, що час публікації поезії датується аж 1923р., можемо припустити, що її було написано значно швидше під впливом згаданого твору Б.Лепкого.

У Б.Лепкого: *Видиш, брате мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі у вирій.*

*Кличуть: «Кру! Кру! Кру!
В чужині умру,
Заки море перелечу,
Криличка зітру» [33, с.67].*

┌┐┌┐┌
┐┌┐┐┌
┐┐┌┐┌┐┌┐
┐┐┌┐┌┐

┌┐┌┐┌
┐┐┌┐┌
┌┐┌┐┐┐┌┐
┌┐┐┐┌

У П.Карманського:

Спіть, Герої, спіть! Голови склоніть! ┌┐┌┐┌||┌┐┐┐┌
Най вколише вашу тугу ┌┐┌┐┌┐┌┐
Шумнокрилий вітер з лугу. ┐┐┌┐┌┐┌┐
Голови склоніть, ┌┐┐┐┌
Тихим сном засніть [15, с.96]. ┌┐┌┐┌

Різниця між поезіями полягає найперше в строфічній організації вірша: У Б.Лепкого – катрен, у П.Карманського – п'ятивірш. Метричний малюнок теж дещо відрізняється: Х 3343 і Х 64433. Однак, якщо взяти до уваги перший рядок твору Карманського, на місці цезури простежується можливість поділу на 2 рядки Х3. Власне, у деяких передруках поезії

засвідчено саму таку строфічну будову, яка ще більше вказує на схожість творів.

Варто зазначити, що в наведених віршах звучать мотиви, близькі до художніх полотен молодих поетів Січового Стрілецтва: Романа Купчинського, Миколи Голубця, Олеса Бабія, Юрія Шкрумеляка та ін.

Строфіка і римування. В українській поезії зазначеного періоду превалюють строфічні твори – 93 % (у Б.Лепкого – 94 %, у П.Карманського – 91 %). На астрофічні структури припадає всього 6% творів у Лепкого та 9 % у Карманського.

В авторів-молодомузівців з-поміж строфічних творів переважають монострофічні. У зрізі строфіки поети продемонстрували розмаїття використаних форм.

Двовіршова будова з характерним жіночим римуванням АА властива 2,4% творів Б.Лепкого. Поет апробував трирядкові строфічні будови в неримованій поезії «Спогад». Терцетами, у яких верси поєднані спільною римою, укладено вірш «Чую очі твої сині». За словами Р.Пазюка, дискусійну форму має поезія «Прірвав ся гарний сьпів», у якій зафіксовано строфічну схему аВа ВcВ сDс D. На думку дослідника, твору характерна тверда строфічна будова – терцина.

Найпродуктивнішою строфою в арсеналі Б.Лепкого та П.Карманського виявився катрен (відповідно 61% і 76% від усіх строфічних поезій періоду). Так, наприклад, у чотиривіршах Б.Лепкий апробував 15, П.Карманський – 8 різноманітних схем римування, з-поміж яких в обох авторів все-таки превалював перехресний спосіб (73,4% і 62%). Не оминули поети й парного римування у чотирирядниках (5 віршів у Б.Лепкого та 2 у П.Карманського). Оповите римування у чотиривіршах становить у Б.Лепкого – 16,2 %, у П.Карманського – 13 %.

Засвідчено також поєднання різних видів римування в межах одного твору, однак у цьому аспекті поети розкрилися абсолютно по-різному (39 віршів (15,5%) у П.Карманського, у Б.Лепкого знайдено тільки 1 вірш).

Другою за поширенням строфою у творах Б.Лепкого та П.Карманського є п'ятирядкова поезія (11,3% і 9,5%). Спільною особливістю в авторів є тенденція поєднувати у п'ятивіршах останні рядки наскрізною римою (таке римування характерне для окремих п'ятивіршів авторів).

Шестивірш фіксуємо в 5% строфічних творів Б.Лепкого та 2% поезій П.Карманського. Семивіршові твори автори використовували майже однаково: знаходимо 5 прикладів у Б.Лепкого та 4 у П.Карманського. Більшою популярністю в молодомузівців користувалася восьмирядкова строфа (3,2% у Б.Лепкого та 5,5% у П.Карманського).

Десятивірш у кожного з митців представлений тільки 1 поезією: твір «В густій імлі...» Б.Лепкого (ABABABCDDC) та «Чи випередив я себе...» П.Карманського (AbAbbCdCdd).

На початку 1900-х рр. українські автори використали низку канонізованих строф – терцину, секстину, септину, октаву, одичну дециму, тріолет, сонет, вінок сонетів, онегінську та спенсерову строфу, рондо. У поетичному доробку Б.Лепкого засвідчено приклади традиційних терцини, секстини та сонета. Натомість у П.Карманського засвідчено лише сонети.

Різнострофічну будову кваліфікуємо лише в 4 творах Б.Лепкого, зате таких віршів у П.Карманського знайдено значно більше – 22 поезії (9%).

У версах Б.Лепкого та П.Карманського означеного періоду засвідчено загальноукраїнську тенденцію до точності римування.

	Точні рими	Приблизні рими	Неточні рими
Б.Лепкий	86,43%	6,14%	7,43%
П.Карманський	85%	13%	2%

Палітра різнограматичних рим у поетів суттєво не відрізняється: у Б.Лепкого засвідчено 78,13%, у П.Карманського – 83%, дієслівних зафіксовано відповідно 18,42% та 17%. В обох авторів превалюють жіночі рими (у Б.Лепкого – 61,4%, у П.Карманського – 81%), чоловічих

засвідчено 38,17% і 19%. У віршах Б.Лепкого засвідчені 2 дактилічні рими.

Отже, більшість кількісних даних щодо віршування Б.Лепкого та П.Карманського перебувають приблизно в одному діапазоні. Це цілком закономірно, адже творчість обох поетів 1900-1913рр. розглядається в контексті літературної діяльності митців у «Молодій Музі».

Спільними рисами у творчості Б.Лепкого та П.Карманського є насамперед тематика поезій у дусі символізму. У віршуванні митців засвідчено значну перевагу силабо-тоніки над силабічною системою. Улюбленим двоскладовим метром став ямб, у межах якого з-поміж монорозмірних творів в обох авторів превалював Я5. Цю тенденцію можемо пояснити ще й впливом на молодомузівців творчості І.Франка. Каменяр був учителем й наставником молодих поетів львівського кола, першим критиком і своєрідним тогочасним еталоном для наслідування. Можемо припустити, що в певних аспектах кращі Франкові твори формували ритмічне чуття Б.Лепкого та П.Карманського. З цієї точки зору пояснюємо продуктивність Я5 у творчості поетів і навіть особливості його ритму.

Окрім того, засвідчено поезії «Журавлі» Б.Лепкого та «Спіть, Герої, спіть!» П.Карманського, які перегукуються між собою не тільки тематично, а й на ритмомелодичному рівні. З цього аспекту можна говорити про взаємовплив поетичних форм в авторів.

Серед творів, укладених ямбом, превалюють різностоповики. Використання всіх трискладовиків є теж спільною ознакою версифікації митців. Об'єднує обох молодомузівців ще й тенденція поєднувати у п'ятивіршах останні рядки наскрізною римою (таке римування характерне для окремих п'ятивіршів авторів). Також простежується в Б.Лепкого та П.Карманського тяжіння до точних клаузул.

Порівняльний аналіз віршування молодомузівців показав і відмінності між авторами. Це, власне, те, що

становить версифікаційну особливість кожного поета. У Б.Лепкого засвідчено різноманітність використання силабічної системи, а також зафіксовано дольник і гекзаметр. Зате П.Карманський апробував різні монорозмірні форми ямбу, великий сегмент становлять також різнорозмірні ямби. У Б.Лепкого серед двоскладових розмірів друге місце за частотністю посідає хорей, натомість у П.Карманського знайдено тільки 6 творів, укладених цим метром. З-поміж трискладовиків у Б.Лепкого найвищий відсоток анапесту порівняно з П.Карманським, різноманітність уживаних форм дактилю. Натомість в Петра Сильвестровича засвідчено розмаїття різнорозмірних силабо-тонічних творів.

В обох авторів превалюють строфічні поезії, з-поміж яких найпродуктивнішим, як і на рівні загальноукраїнського тла, виявився катрен. Зате саме Б.Лепкий апробував різноманітні схеми римування в чотиривіршах – 15. У творах П.Карманського засвідчено часте поєднання різних видів римування в межах одного вірша.

Багатогранність поетичної форми П.Карманський проявив через активне використання різнострофічної будови текстів.

Метрико-ритмічна картина творчості митців означеного періоду вирізняється багатством використання різнометричних структур, силабо-тонічних логедів, але однакових зразків не виявлено. У такому зрізі можемо говорити про індивідуальний авторський стиль Б.Лепкого та П.Карманського.

Наведені дані увиразнюють наше розуміння особливостей версифікації двох найяскравіших представників «Молодої Музи».

Література

1. Бижук Н. Віршування П. Карманського 1900-1909рр. / Наталія Бижук // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Івано-Франківськ, 2009-2010. – Вип. 23-24. – С.304-308.
2. Бунчук Б. Віршування Івана Франка / Борис Бунчук. – Чернівці : Рута. – 2000. – 308 с.

3. Бунчук Б. Віршування Івана Франка: [монографія] / Борис Бунчук. — Чернівці: Рута, 2000. — 308 с.
4. Бунчук Б. Про форму поетичних творів збірки П.Карманського «З теки самоубийця» / Борис Бунчук, Наталія Бежук // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філол. — Чернівці, 2008. — Вип. 428-429. — С.334-338.
5. Гаспаров М. Современный русский стих. Метрика и ритмика / М. Гаспаров. — М.: Наука, 1974. — 487 с.
6. Зубик Н. Версифікаційний аналіз патріотичної лірики П.Карманського, надрукованої у «Віснику «Союзу визволення України» 1915р. / Наталія Зубик // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філол. — Чернівці, 2015. — Вип. 770. — С.13-19.
7. Зубик Н. Поетичні форми П. Карманського (на основі збірки "Al fresco" (1917 р.)) / Наталія Зубик // Актуальні проблеми сучасного віршознавства: зб. наук. пр. конф., присвяченої ювілеєві доктора філол. наук, проф. Н. В. Костенко. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2012. — С. 185-193.
8. Зубик Н. Поетичні форми Петра Карманського (на основі збірки віршів «За честь і волю») / Наталія Зубик // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філол. — Чернівці, 2016. — Вип. 782. — С.57-61.
9. Із поезій Петра Карманського / Петро Карманський. — ЛНВ. — Т.22. — Ч.І. — С.181-182.
10. Карманський П. Anima lacrimans / Петро Карманський // Руска хата. — 1905. — Ч.5. — С.1-2. — 5 марця.
11. Карманський П. Mare Tenebrarum / Петро Карманський. — ЛНВ. — 1909. — Т.48. — С.453 — 458.
12. Карманський П. Блудні огні / Петро Карманський. — Львів, 1907. — 64с.
13. Карманський П. В обіймах смутку / Петро Карманський // Руска хата. — 1905. — Ч.7. — С.1-2. — 5 цвітня.
14. Карманський П. Галичині! / Петро Карманський. — ЛНВ. — 1909. — Т.45. — С.114.
15. Карманський П. За честь і волю / Петро Карманський. — Прудентопіль — Парана, 1923. — 98с.

16. Карманський П. П. І знов приснилась / Петро Карманський. – ЛНВ. – 1902. – Т.19. – Ч.І. – С.187.
17. Карманський П. Мозайка / Петро Карманський // Руска хата. – 1905. – Ч.9. – С.1. – 5 мая.
18. Карманський П. Мозайка / Петро Карманський // Руска хата. – 1905. – Ч.10 і 11. – С.1-2. – 5 червня.
19. Карманський П. Мозайка / Петро Карманський // Руска хата. – 1905. – Ч.12 і 13. – С.1 - 2. – 5 липня.
20. Карманський П. Море грає / Петро Карманський. – ЛНВ. – 1909. – Т.47. – С.217-220.
21. Карманський П. На чужині / Петро Карманський. – ЛНВ. – 1903. – Т.22. – Ч.І.
22. Карманський П. Настрої / Петро Карманський // Руска хата. – 1905. – Ч.17 і 18. – С.2-4. – 5 падолиста.
23. Карманський П. Неначе заточник / Петро Карманський. – ЛНВ. – 1906. – Т.33. – С. 93.
24. Карманський П. Ніч / Петро Карманський // Руска хата. – 1906. – Ч.І. – С.3-4. – 5 січня.
25. Карманський П. Ой люлі, смутку / Петро Карманський. – Львів, 1906. – 81с.
26. Карманський П. Пливе по морі тьми / Петро Карманський. – Львів, 1909. – 140с.
27. Карманський П. Ремінісценції / Петро Карманський // Руска хата. – 1906. – Ч.І. – С.4. – 5 січня.
28. Карманський П. Сніг в Римі / Петро Карманський // Руска хата. – 1906. – Ч.І. – С.3. – 5 січня.
29. Карманський П. Пливе по морі сьвітла / Петро Карманський // Будучність. –1909. - Р.І. – ч.8-9. – С.133-136. – 1 мая.
30. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ століття : навчальний посібник / Н. В. Костенко. 2-ге вид. випр. та доповн.— К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2006. — 287 с.
31. Лепкий Б. Вибрані твори: в 2 т. / [упоряд. Та передм. Н.Білик, Н.Гавдиди; прим. Н.Білик] / Богдан Лепкий. – К.: Смолоскип, 2011. – Т.1. – 606с.

32. Лепкий Б. Петро Карманський / Богдан Лепкий // Струни. Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх часів. – Берлін, 1922. – Част. II. – С.200-203.
33. Лепкий Б. Твори: в 2 т. / [упоряд., передм. та приміт. М.Ільницького] / Богдан Лепкий. – К.: Дніпро, 1991. – Т.1: Поезія. Оповідання і нариси. Історичні пісні. – 862с.
34. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І.Коваліва, В.І.Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 752с.
35. Пазюк Р. Особливості строфіки та римування в поетичних творах Богдана Лепкого першого десятиліття ХХ сторіччя / Роман Пазюк // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філол. – Чернівці, 2012. – Вип. 7585-586. – С.119-124.
36. Пазюк Р. Поетика віршованих творів Богдана Лепкого (генерика, тропіка, поетичний синтаксис, фоніка, версифікація): автореф. дис. на здобуття канд. філол. наук : спец. 10.01.06 «Теорія літератури» / Роман Володимирович Пазюк. – Чернівці, 2016. – 15 с.
37. Т.Рак. Із Кольосою Флявія / Петро Карманський // Руслан. – 1906. – ч.105. – 18 мая.
38. Три сонети Гіркого / Петро Карманський. – ЛНВ. – 1902. – Т.20. – Ч.І. – С.176-177.
39. Франко І. Маніфест «Молодої Музи» // Франко І. Зібр. творів: У 50т. – К., 1982. – Т.37. – С.412 – 415.
40. Франко Іван. Зібр. творів : У 50 т. / Іван Франко. — К. : Наук. думка, 1976-1986.

УДК 821.161.2-6.09(092)(045)
К-64

О.І. Коноплицька

Екскурс в епістолярій Богдана Лепкого

Предмет дослідження у статті – епістолярна спадщина Богдана Лепкого.